

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

การควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย

จัดทำโดย นายนิพนธ์ ใจสำราญ
รหัส ๕๘๐๓๑๔

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๓
วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

การควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย

นายนิพนธ์ ใจสำราญ^๑
ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๗

บทคัดย่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ฉบับแรกเป็นต้นมากำหนดรูปแบบการปกครองของประเทศไทยเป็นแบบระบบรัฐสภา มีหลักการแบ่งแยกอำนาจอิจิปไตยเป็นอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และบัญญัติให้อำนาจทั้งสามนี้ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน รัฐธรรมนูญบางฉบับกำหนดมาตรการหรือระบบควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้เหมือนกัน เช่น การตรวจสอบโดยสมาชิกสภา อันได้แก่ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การถอดถอนจากสมาชิกภาพ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐธรรมนูญบางฉบับก็ยังมีวิธีการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยวิธีการอื่น เพิ่มเติมจากการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าว เช่น จัดให้มีการจัดทำมาตรฐานหรือประมวลจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางตำแหน่งตลอดจนคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เป็นต้น

ต่อมามีความเห็นว่าการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติ เป็นวิธีการที่ต้องใช้เวลา เห็นผลไม่ทันใจ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และฉบับพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้จัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อพิจารณาคดีสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางตำแหน่ง โดยเฉพาะ ซึ่งทำให้การพิจารณาคดีแล้วเสร็จเร็วยิ่งขึ้น ปัจจุบันอยู่ในระหว่างร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อใช้ปกครองประเทศ มาตรการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ปรากฏตามฉบับที่เผยแพร่ก็คงยึดถือมาตรการเดิม และมีมาตรการอื่นเพิ่มเติมบ้าง ซึ่งท้ายสุดมาตรการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีอะไรบ้าง ต้องรอให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

คำสำคัญ การควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย

การควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ฉบับแรกเป็นต้นมากำหนดรูปแบบการปกครองในระบบรัฐสภา มีหลักการแบ่งแยกอำนาจอิจิปไตยเป็นอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และบัญญัติให้อำนาจทั้งสามนี้ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน รัฐธรรมนูญบางฉบับกำหนดมาตรการหรือระบบ

^๑ ประวัติผู้เขียนอยู่ที่ท้ายเอกสาร

ควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้เหมือนกัน บางฉบับแตกต่างกัน ซึ่งอาจแบ่งมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็น ๒ ช่วงระยะเวลา คือ การควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

การควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

เมื่อศึกษารัฐธรรมนูญในอดีตตลอดจนธรรมนูญการปกครอง จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ จะพบว่ามีการใช้มาตรการที่ใช้ในการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ ๒ วิธีการหลัก คือ

๑. วิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการทั่วไปล่วงหน้า ได้แก่ การควบคุมและตรวจสอบโดยสมาชิกรัฐสภา การตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการตรวจสอบโดยคณะกรรมการ ก.ต.ป. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ป.

๒. วิธีการพิเศษ โดยตรวจสอบด้วยการยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยมีได้มีการประกาศให้ทราบล่วงหน้า เช่น การยึดหรืออายัดทรัพย์สินโดยอาศัยอำนาจของนายกรัฐมนตรีตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร เป็นต้น

๑. วิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการทั่วไปล่วงหน้า

๑.๑ การควบคุมและตรวจสอบทางการเมือง

การควบคุมและตรวจสอบทางการเมืองในระบบรัฐสภา รัฐสภาจะใช้อำนาจในการควบคุมและตรวจสอบฝ่ายบริหาร ซึ่งได้แก่ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี เป็นต้น ซึ่งอาจจะเป็นการควบคุมการทำงานของรัฐบาล (Political Control of Government) โดยใช้มาตรการทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ให้มีการตรวจสอบ ควบคุม สอดส่องดูแล และเรียกร้องให้รัฐบาลมีความรับผิดชอบ (Accountability) หรือแสดงความรับผิดชอบ (Responsibility) การควบคุมและตรวจสอบมีหลายวิธี ซึ่งตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทยเกือบทุกฉบับกำหนดไว้เป็น ๔ รูปแบบ คือ

๑) การตั้งกระทู้ถาม (Question หรือ Interpellation)

การตั้งกระทู้ถามนั้น เป็นการที่สมาชิกรัฐสภา ซึ่งได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ตั้งคำถามเพื่อให้รัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีตอบ โดยการตอบนั้นอาจตอบในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาแล้วแต่กรณี หรืออาจตอบเป็นลายลักษณ์อักษรในราชกิจจานุเบกษาก็ได้

๒) การเปิดอภิปรายทั่วไป

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ และการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ เป็นการควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หรือทั้งคณะ เป็นวิธีการควบคุมและตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการตั้งกระทู้ถาม เพราะการตั้งกระทู้ถามนั้น เมื่อนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีตอบแล้ว ไม่มีการลงมติแต่อย่างใด แต่การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ ต้องมีการลงมติ ซึ่งมติดังกล่าวอาจมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งได้

๓) การตั้งกรรมาธิการสอบสวน

สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา มีอำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคลประกอบขึ้นเป็นคณะกรรมาธิการ (Committee) เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา ดังนั้น หากฝ่ายบริหารกระทำการอันก่อผลให้เกิดความเสียหาย สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน สภาก็สามารถใช้อำนาจนี้แต่งตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาแล้วทำรายงานเสนอต่อสภาพิจารณาอีกทีหนึ่ง ซึ่งก็เป็นวิธีการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นฝ่ายบริหารได้

๔) การถอดถอนจากสมาชิกภาพ

การควบคุมและตรวจสอบตามที่กล่าวมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการตั้งกระทู้ถามก็ดี การเปิดอภิปรายทั่วไปก็ดี หรือการตั้งคณะกรรมาธิการก็ดี ล้วนเป็นวิธีการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดวิธีการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ โดยให้ถอดถอนสมาชิกภาพในกรณีที่สมาชิกผู้นั้นกระทำการหรือมีพฤติการณ์อันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือมีลักษณะเป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ หรือเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณีมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อให้วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้สมาชิกผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพได้^๒

๑.๒ การตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยการยื่นฟ้องต่อศาลยุติธรรม ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่วนใหญ่จะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา หากใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ จะมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๗ ถึง ๑๖๖ เช่น

^๒ มาตรา ๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘.

เรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ เป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๙ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เป็นความผิดตามมาตรา ๑๕๗ เป็นต้น ส่วนการดำเนินกระบวนการตรวจสอบนั้นจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้

๑.๓ การตรวจสอบโดยคณะกรรมการ ก.ต.ป. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ป.

ความพยายามปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบด้วยกระบวนการพิเศษ เริ่มมีแนวคิดมาตั้งแต่พระราชบัญญัติกำหนดวิธีพิจารณาข้าราชการและพนักงานเทศบาลผู้ประพฤติผิดวินัยหรือหย่อนความสามารถ พ.ศ. ๒๔๘๘ และพระราชบัญญัติกำหนดวิธีพิจารณาหลวงโทษข้าราชการและพนักงานเทศบาลผู้กระทำผิดหน้าที่หรือหย่อนความสามารถ พ.ศ. ๒๔๙๐ ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่ร้ายวณผิดปกติและไม่สามารถแสดงได้ว่าได้ร้ายวณขึ้นโดยทางที่ชอบ อาจถูกพนักงานอัยการยื่นฟ้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน และกฎหมายฉบับหลังนี้ใช้กับข้าราชการการเมืองด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีการออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๒๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕^๓ จัดตั้งคณะกรรมการตรวจและติดตามผลการปฏิบัติราชการ (ก.ต.ป.) มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า ได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือเดือดร้อนแก่ประชาชนหรือไม่ ทั้งยังสามารถกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับภาษีอากรและรายได้อื่นด้วย

หลังจากนั้นในสมัย นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการขึ้น เป็นคณะกรรมการในฝ่ายบริหาร โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และได้ดำเนินการได้ผลดีพอควร จึงมีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ ขึ้น ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งมาจนถึงปัจจุบัน^๔

๒. วิธีการพิเศษ

วิธีการพิเศษ เป็นการใช้อำนาจพิเศษภายหลังจากที่มีการรัฐประหารให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง กรณีการยึดทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาเกิดขึ้นรวม ๓ ครั้ง ครั้งแรกยึดทรัพย์สินของจอมพลสฤษดิ์

^๓ อุดม รัฐอมฤต, “ปัญหาบางประการเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐).

^๔ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.): กรุงเทพมหานคร, กันยายน ๒๕๓๘) น.๑๘ - ๑๙.

ธนรัชต์ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ ของนายกรัฐมนตรี ตามธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๐๒ ครั้งที่สองยึดทรัพย์สินของจอมพลถนอม กิตติขจร กับพวก โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ ของธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๕ และครั้งหลังสุดคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้ออกประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๖ ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณารายชื่อนักการเมืองที่มีพฤติการณ์อันสื่อแสดงให้เห็นว่ามีทรัพย์สินร่ำรวยผิดปกติ ทรัพย์สินของผู้ประกอบอาชีพโดยสุจริต และต่อมาคณะกรรมการดังกล่าวได้ลงมติให้ยึดทรัพย์สินของนักการเมืองรวม ๑๐ คน

การควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายหลังที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ภายหลังจากที่ประเทศไทยเปลี่ยนระบบการปกครองมาใช้ระบบประชาธิปไตยปกครองประเทศ มีการเปลี่ยนตัวผู้บริหารประเทศชาติมาหลายชุด แต่การเมือง เศรษฐกิจและสังคมก็ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากความหย่อนประสิทธิภาพของกลไกการบริหารกิจการบ้านเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการทุจริตประทุมิชอบในวงราชการเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาประชาชนมีความตื่นตัว มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวคิดที่จะให้ประเทศไทยปกครองตามแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งในเบื้องต้นได้ดำเนินการปฏิรูปการเมืองขึ้นก่อน โดยมีการแก้ไขและร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้ปฏิรูปการเมืองไทย ทำให้ระบบการเมืองและระบบราชการมีความสุจริต และมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจ อำนาจรัฐนั้นมีมาก ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งเข้ามาใช้อำนาจรัฐแทนประชาชนก็ย่อมมีอำนาจมากตามไปด้วย รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มระบบและองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้ครบถ้วน มีอิสระ เพื่อให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้การใช้อำนาจรัฐและอำนาจทางการเมือง โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความสุจริต และชอบธรรม และเป็นหลักการรากฐานที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ประกาศใช้ในเวลาต่อมา ยึดถือเช่นกัน

นอกจากการตรวจสอบด้วยวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการทั่วไปล่วงหน้าโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการควบคุมตรวจสอบทางการเมือง อันได้แก่ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การตั้งกรรมาธิการสอบสวนและการถอดถอนจากสมาชิกภาพ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ แล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ และพุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังบัญญัติให้มีมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบทางการเมืองในการใช้อำนาจรัฐอีกหลายประการ เช่น

๑. การให้มีการจัดทำมาตรฐานหรือประมวลจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และกรรมการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริต โดยมีการวางกฎเกณฑ์ที่แน่ชัดไว้ล่วงหน้าว่าสิ่งใดทำไม่ได้หรือไม่ควรทำ หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษถือเป็นการกระทำผิดทางวินัย หากร้ายแรงก็ถือเป็นเหตุที่จะถูกถอดถอนได้

๒. การห้ามกระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐต้องรับผิดชอบ ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการนำเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือของรัฐมาเอื้อประโยชน์ให้แก่ประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนบุคคล

๓. นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตลอดจนคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องไม่เป็นผู้ถือหุ้นหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใด ๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามวรรคหนึ่ง มิได้

๔. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

๕. มาตรการแสดงบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกตำแหน่ง ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่ได้รับตำแหน่ง (รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา) หรือพ้นจากตำแหน่ง

โดยจะมีการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน หากมีการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ยื่นเท็จหรือปกปิดทรัพย์สิน มีบทลงโทษถึงขั้นให้พ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง เป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัย

หากปรากฏว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติโดยพิสูจน์ที่มาไม่ได้ ก็ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ส่งเรื่องไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดินต่อไป มาตรการนี้เป็นการตรวจสอบเบื้องต้นเพื่อป้องปรามมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุจริตได้

๖. การให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เข้าชื่อกันร้องขอให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลทั้งหลาย หรือข้าราชการระดับสูงได้ หากมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้โดยตรง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง เพราะประชาชนคือเจ้าของอำนาจที่แท้จริง

๗. การให้สิทธิประชาชนในการทราบข้อมูลต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งสิทธิขอให้ข้าราชการปฏิบัติ ตามกฎหมาย และตรวจสอบอำนาจจริงทุกระดับ รวมทั้งการให้องค์กรประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจก่อนสั่งการในบางเรื่อง เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม หรือการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

๘. การตรวจสอบทางการเมือง แต่เดิมการตรวจสอบรัฐบาลมีเพียงทางเดียวคือการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ซึ่งเป็นการตรวจสอบทางการเมือง แต่มีปัญหาโดยตลอดอย่างน้อยสองประการ คือการพยายามทำให้การไม่ไว้วางใจทางการเมืองซึ่งไม่ต้องมีหลักฐานแน่ชัด กลายเป็นการต้องพิสูจน์พยานหลักฐาน (ใบเสร็จรับเงิน) ที่แน่ชัดกลางสภา ซึ่งกระทำได้ยากหรือไม่ได้เลย เป็นเหตุให้ผู้ไม่สมควรไว้วางใจให้บริหารต่อไปยังคงอ้างความไม่มีหลักฐานทำให้อยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ประการหนึ่ง และการไม่ไว้วางใจนั้นมีการกล่าวหาว่าทุจริต และคนส่วนใหญ่ค่อยๆตาม แต่รัฐบาลยังคงชนะเสียงไม่ไว้วางใจโดยไม่มีการพิสูจน์ถูกผิดให้กระจ่าง เป็นผลให้คนที่ประชาชนไม่ไว้วางใจอยู่ในตำแหน่งต่อไป และคนที่บริสุทธิ์ก็มีมลทินโดยไม่มีโอกาสพิสูจน์ การพยายามแยกการไม่ไว้วางใจทางการเมืองและการพิสูจน์ถูกผิดทางกฎหมายออกจากกัน โดย

ก. การตรวจสอบทางนโยบายและเรื่องอื่น ๆ ด้วยการอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี โดยหากมีการระบุพฤติการณ์ส่อทุจริตหรือร่ำรวยผิดปกติ ต้องดำเนินการ ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณาด้วย เมื่อส่งไปแล้วก็ อภิปรายพฤติการณ์ทุจริตหรือร่ำรวยผิดปกติต่อไป และลงมติไม่ไว้วางใจได้ไม่ว่าผลการไต่สวน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะเสร็จหรือไม่ หรือสรุปว่ามีมูลหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้มีการพิสูจน์ถูกผิดทางกฎหมายกันให้แน่ชัด แต่ถ้าอภิปรายไม่ไว้วางใจเรื่องอื่น ๆ ก็อภิปรายได้ โดยไม่มีข้อจำกัด

ข. มีผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ค. การพิสูจน์ทางกฎหมายถึงพฤติการณ์ทุจริตหรือร่ำรวยผิดปกติ การพิสูจน์ดังกล่าวนี้เกิดได้ ๔ ทาง คือฝ่ายค้านขออภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี โดยกล่าวหาว่ามีพฤติการณ์ทุจริตหรือร่ำรวยผิดปกติดังกล่าวแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่ง แล้วประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไต่สวนว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา มีพฤติการณ์ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่หรือร่ำรวยผิดปกติหรือไม่ เพียงใด มีพยานหลักฐานที่ควรเชื่ออย่างไร

หากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไต่สวนแล้ว ถ้าชี้ว่าไม่มีมูลก็เป็นอันตกไปให้ยุติเรื่องและจะกล่าวหาเรื่องนี้อีกไม่ได้ ถ้าชี้ว่ามีมูล ผู้ถูกกล่าวหาต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราว เพื่อมิให้ใช้อำนาจในตำแหน่งไปแทรกแซงการสอบสวนการดำเนินคดี

ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้ว่ามีมูล ต้องส่งเรื่องไปให้สององค์กรพิจารณา คือ

๑. ให้วุฒิสภาลงมติถอดถอน คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา โดยวิธีลงคะแนนลับ

๒. ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาความผิดทางอาญาในกรณีเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถ้าเป็นข้าราชการประจำหรือประธานศาลทั้งหลาย ผู้พิพากษาหรือตุลาการอื่น ก็ดำเนินคดีอาญาในศาลปกติ

กระบวนการทั้งสองนี้ต่างเป็นอิสระต่อกันไม่ต้องรอผลซึ่งกันและกัน มติของวุฒิสภาเป็นที่สุด และจะมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าว โดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกมิได้ แต่ไม่กระทบกระเทือน การพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

กระบวนการเช่นนี้ เป็นกระบวนการที่กำหนดไว้ล่วงหน้าสำหรับผู้ที่ถูกติงลา่งหน้า และยัง อาสาเข้ามาใช้อำนาจรัฐระดับสูงที่ให้คุณให้โทษได้มาก จึงไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค และยังเป็นวิธีพิจารณาที่รวดเร็วทำให้คนไม่ผิดไม่มีมลทินติดตัวนาน ทำให้คนผิดต้องพ้นจากการเมืองไป โดยเร็ว

แนวคิดในการจัดให้มีการตรวจสอบโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ระบบการตรวจสอบและควบคุมความประพฤติของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระบบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บางวิธีการมักไม่ค่อยประสบผล เช่น การตรวจสอบการทุจริตโดยกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตมักจะไม่ยอมให้ความร่วมมือในการร้องเรียน ฟ้องร้อง หรือเป็นพยาน เพราะต่างก็เป็นผู้ผิดด้วยกัน พยานหลักฐานอื่นก็หาได้ยาก จึงมักจะได้ พยานหลักฐานที่แจ้งชัดพอที่เอาผิดต่อผู้กระทำได้ การตรวจสอบควบคุมของสมาชิกวุฒิสภาด้วยตนเอง โดยกระบวนการทางรัฐธรรมนูญ เช่น การถอดถอนให้พ้นจากสมาชิกภาพ เนื่องจากกระทำการอัน เป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่ง ในทางปฏิบัติก็ยังไม่เคยมีการใช้ทั้ง ๆ ที่ในการเปิดอภิปราย ไม่ไว้วางใจแต่ครั้งมีการกล่าวหาว่ารัฐมนตรีหลายคนกระทำการทุจริตประพฤติมิชอบ ที่เป็นเช่นนี้ อาจสืบเนื่องมาจากนักการเมืองมักจะประนีประนอมกัน อีกทั้งกระบวนการที่ใช้ถอดถอนนั้นจะต้องใช้ คณะเสียงค่อนข้างมาก วิธีการตรวจสอบที่ได้ผลที่สุดก็คือการใช้วิธีการพิเศษโดยอาศัยอำนาจพิเศษ ภายหลังที่มีการรัฐประหาร แต่วิธีการ^๕ นี้ก็ขัดกับหลักนิติธรรมและความชอบด้วยกฎหมายทางอาญา (Rule of Law and Criminal Legality) เพราะเป็นการใช้มาตรการย้อนหลังโดยผู้กระทำผิดไม่ทราบ อยู่ในขณะกระทำผิดว่าตนต้องถูกปฏิบัติอย่างไรไม่ว่าในเรื่องสารบัญญัติหรือวิธีพิจารณา อีกทั้งการใช้ วิธีการนี้อาจมีลักษณะการเลือกปฏิบัติ

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น นักวิชาการหลายท่านได้เล็งเห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก่อให้เกิดการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นอัน มาก และกระบวนการที่มีอยู่ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยมีประสิทธิภาพ จึงมีการเสนอแนวคิดที่จะให้มีการแก้ไขกระบวนการตรวจสอบในรัฐธรรมนูญ เช่น

^๕ ศาลฎีกาวินิจฉัยตามคำสั่งศาลฎีกาที่ ๙๑๓/๒๕๓๖ (ประชุมใหญ่) ว่า “ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๒ และข้อ ๖ มีผลเป็นการตั้ง คณะบุคคลที่มีไซศาลให้อำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ทั้งออกและใช้กฎหมายที่มีโทษอาญาย้อนหลังไป ลงโทษบุคคล เป็นการขัดต่อประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๒ และข้อ ๖ จึงขัดหรือแย้ง ต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคแรก ใช้บังคับไม่ได้”.

ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์ เห็นว่า ควรที่จะบัญญัติกลไกขึ้นเพื่อตรวจสอบการใช้ อำนาจโดยมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการทุจริตคอร์รัปชัน เรียกว่า ระบบ Impeachment ไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นเครื่องป้องกันหรือลดโอกาสการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยปรับให้เข้ากับสถาบันในประเทศไทย^๖

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์ เห็นว่า สภาพปัญหาสังคมไทยมีการทุจริตคอร์รัปชัน ของการเมือง และด้วยกระบวนการที่ใช้บังคับต่างมีจุดอ่อนที่ไม่สามารถบังคับได้ผลจริงจัง จึงเสนอ ให้มีมาตรการที่จะนำนักการเมืองที่ทุจริตมาลงโทษ โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีศาลสูงเพื่อ พิจารณานักการเมืองเป็นกรณีพิเศษ ดังเช่น รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส ๑๙๕๘ เรียกว่า Haute Cour De Justice^๗

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เห็นว่า หากการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ในรัฐเป็นเพียงความผิดทางการเมืองประการเดียว เช่น ดำเนินนโยบายผิดพลาด สภาพบังคับก็ควรมี ลักษณะทางการเมือง เช่น มีการถอดถอนจากตำแหน่งด้วยการลงมติไม่ไว้วางใจ แต่หากการกระทำ นั้นเป็นความผิดทางอาญาด้วย การพิจารณาโดยอาศัยสภาพบังคับทางการเมืองก็ไม่น่าจะเพียงพอ บุคคลเหล่านี้สมควรได้รับโทษอาญาเพิ่มจากการถอดถอนจากตำแหน่งด้วย รูปแบบการตรวจสอบ ควบคุมน่าจะใช้ระบบศาลพิเศษที่ไม่ใช่องค์กรการเมืองล้วน ๆ แต่เป็นศาลที่มีองค์ประกอบส่วนใหญ่ เป็นผู้พิพากษาอาชีพ และมีองค์ประกอบส่วนน้อยมาจากองค์กรการเมืองเพื่อให้ “รู้ทัน” และ “เข้าใจ” สภาพการเมือง เรียกกระบวนศาลพิเศษนี้ว่า “คณะตุลาการอาญา”^๘

แนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ดังกล่าวได้นำเสนอเป็นรายงานวิจัยต่อ คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) และเมื่อมีการปฏิรูปการเมือง โดยมีการยกร่าง รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้นำแนวความคิด ดังกล่าวไปพิจารณายกร่างรัฐธรรมนูญใน หมวดว่าด้วยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยกำหนดให้มีศาลพิเศษขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะ ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีไม่ควรได้รับการแต่งตั้งจาก รัฐสภา เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรทางนิติบัญญัติไม่ควรจะไปใช้อำนาจตุลาการเสียเอง และอาจมี การช่วยเหลือพวกเดียวกันเองได้ ควรจะให้ศาลยุติธรรมซึ่งพิจารณาคดีอาญาอยู่แล้วเป็นผู้พิจารณา^๙ โดยให้ตั้งเป็นแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกา มีสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญบางท่านเห็นว่าหลักการให้ศาลชั้นเดียวพิจารณาคดีจะขัดกับหลักการดำเนินคดีอาญา ทั่วไป แต่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เห็นว่า หากดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เหมือนบุคคลธรรมดา โดยเริ่มตั้งแต่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา นั้นจะใช้ระยะเวลาในการ

^๖ อมร จันทรมบูรณ์, “รวมบทความเกี่ยวกับโครงสร้างและกลไกทางกฎหมายของรัฐธรรมนูญ ในทัศนะของ ศ.ดร.อมร จันทรมบูรณ์” (กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา), น. ๑๙ – ๒๑.

^๗ อมร รักษาสัตย์, “การยึดทรัพย์นักการเมืองจากทัศนคติการเมืองและรัฐศาสตร์.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ ๒๓, มิถุนายน ๒๕๓๖.

^๘ อ่างแล้ว, บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, น. ๖๔ – ๖๗.

^๙ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ศูนย์ขบวนการและพิมพ์ดีด. “รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕,” วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐, น. ๑๙๔ – ๑๙๕.

ดำเนินคดีนั้นอาจเสียหายแก่การเมืองและประเทศ^{๑๐} อีกทั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษจึงจะนำมาตราการการพิจารณาคดีอาญาเหมือนบุคคลทั่วไปมาใช้ไม่ได้ แต่จะต้องมีวิธีการพิเศษที่ให้ความคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาและประโยชน์ของประเทศชาติด้วย โดยเฉพาะจะต้องมีความรวดเร็วและเป็นธรรม^{๑๑} ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงบัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้น

อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลงแล้ว แต่มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๒๔/๒๕๕๗ เรื่อง ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ต่อไป โดยกำหนดให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒ มีผลบังคับใช้ต่อไป ดังนั้น ในปัจจุบันศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีอำนาจหน้าที่โดยสรุปดังต่อไปนี้

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

(๑) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่า นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ร่ำรวยผิดปกติ กระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(๒) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลตาม (๑) หรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทบความผิดทางอาญาตาม (๑)

(๓) คดีซึ่งประธานวุฒิสภาส่งคำร้องให้ศาลพิจารณาพิพากษาข้อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ร่ำรวยผิดปกติ กระทบความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

^{๑๐} บันทึกสรุปผลการประชุมคณะทำงานและอนุกรรมการยกร่างฯ ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๐.

^{๑๑} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ศูนย์ข่าวและพิมพ์ดีด “รายงานการประชุมสภาฯ รัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕,” วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐, น. ๑๙๓ - ๑๙๔.

(๔) คดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติตกเป็นของแผ่นดิน

บทสรุป

นับแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาใช้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดใช้ในการปกครองประเทศ ได้บัญญัติถึงอำนาจอธิปไตย โดยแบ่งอำนาจออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ แต่ละอำนาจถ่วงดุลซึ่งกันและกัน มีการกำหนดมาตรการหรือระบบการควบคุมและตรวจสอบผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งการตรวจสอบฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไปของรัฐสภา การตรวจสอบของฝ่ายตุลาการด้วยการตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เมื่อมีการกล่าวหาว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามมาตรการและการตรวจสอบด้วยวิธีการดังกล่าวไม่ค่อยสัมฤทธิ์ผล ฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งสังกัดพรรคเดียวกับฝ่ายบริหาร มักจะช่วยเหลือปกป้องฝ่ายบริหารให้พ้นผิดจากการเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจ การดำเนินคดีทางศาลต้องใช้เวลาพอสมควร ไม่เห็นผลทันใจ เพราะต้องดำเนินคดีทั้งในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ดังนั้น เมื่อมีการปฏิรูปการเมืองและยกย่องรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ และได้มีการประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สำหรับพิจารณาพิพากษาคดีที่กล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางประเภทว่าร่ำรวยผิดปกติ กระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เพื่อให้การพิจารณาคดีสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวได้รวดเร็วขึ้น เพราะพิจารณาเพียงศาลฎีกาศาลเดียว และต่อมาเมื่อมีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ภายหลังมีรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ยังคงยึดถือมาตรการหรือระบบการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และฉบับอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ และพยายามบัญญัติมาตรการควบคุมและตรวจสอบอื่นเพิ่มขึ้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทุจริต ป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เช่น การให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เข้าชื่อกันร้องขอให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลทั้งหลาย หรือข้าราชการระดับสูงได้ หากมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้โดยตรง เมื่อมีรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติอีกครั้ง และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งขณะนี้ได้มีการดำเนินการยกย่อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ โดยคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ต้นฉบับร่างรัฐธรรมนูญที่ปรากฏต่อสาธารณชนก็ปรากฏว่ามีมาตรการหรือระบบการควบคุมตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อน และยังให้อำนาจประชาชนชาวไทยหรือที่เรียกในร่างรัฐธรรมนูญว่าพลเมือง มีส่วนร่วมในการตรวจสอบด้วย ดังปรากฏในร่างฯ มาตรา ๖๙ ถึงมาตรา ๗๒ ดังนี้

มาตรา ๖๙ หน่วยงานของรัฐ องค์การภาคเอกชน องค์การเอกชน หรือองค์กรใดที่ดำเนินกิจกรรมโดยใช้เงินแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการดังกล่าวต่อสาธารณะ เพื่อให้พลเมืองได้ติดตามและตรวจสอบ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นข้อมูลที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้เปิดเผย

มาตรา ๗๐ เพื่อประโยชน์แห่งการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ พลเมืองย่อมมีสิทธิร้องขอข้อมูลรวมทั้งติดตามและตรวจสอบในเรื่องดังต่อไปนี้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๑) การดำเนินงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๒) การใช้จ่ายเงินแผ่นดินหรือการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ

(๓) การรับบริจาคและการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งในทุกระดับ

(๔) การใช้จ่ายเงินของบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีธุรกรรมกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าจะมีส่วนร่วมในการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ โดยร้องขอให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่ควบคุม กำกับ หรือรับจัดแจ้งหรือจดทะเบียนนิติบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ดำเนินการ

การเปิดเผยข้อมูลตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ ถ้าข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พลเมืองและสื่อมวลชนซึ่งให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่องค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือต่อสาธารณะเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

ผู้ซึ่งใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งโดยไม่สุจริต ย่อมต้องมีความรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๗๑ เพื่อส่งเสริมให้พลเมืองในแต่ละจังหวัดมีส่วนร่วมโดยตรงในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายในเขตจังหวัดของตน รวมทั้งส่งเสริมให้พลเมืองยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ให้มีสภาพตรวจสอบภาคพลเมืองในแต่ละจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกจำนวนไม่เกินห้าสิบคนซึ่งต้องมีภูมิลำเนาในจังหวัดนั้น และมีที่มาจากผู้แทนสมาชิกพลเมืองจำนวนไม่เกินหนึ่งในสี่ ผู้แทนองค์การเอกชนจำนวนไม่เกินหนึ่งในสี่ และสมาชิกส่วนที่เหลือมาจากพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม วิธีการได้มาซึ่งสมาชิก การตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และจริยธรรม วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของสมาชิก วิธีดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ หน่วยราชการของสภาตรวจสอบภาคพลเมือง และการอื่นที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

สภาตรวจสอบภาคพลเมืองมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตจังหวัดของตนในการตรวจสอบการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตจังหวัดนั้น โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น รวมทั้งการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
- (๒) การกระทำของผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตจังหวัดนั้นที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมาย
- (๓) การใช้จ่ายเงินแผ่นดินหรือการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ
- (๔) การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชน
- (๕) การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือการละเมิดจริยธรรม

มาตรา ๗๒ พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นหรือตัดสิทธิทางการเมืองหรือสิทธิในการดำรงตำแหน่งอื่นตามมาตรา ๒๕๓ โดยอย่างน้อยต้องกำหนดให้คำร้องขอต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจนด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเข้าชื่อร้องขอตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

อย่างไรก็ตามร่างรัฐธรรมนูญนี้ยังไม่มีการประกาศใช้ ต้องผ่านขั้นตอนอีกหลายประการ ดังนั้น มาตรการหรือระบบการควบคุมและตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะใช้ต่อไปในอนาคตจะมีรายละเอียดอย่างไรบ้าง คงต้องรอให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่กำลังยกร่างนี้ก่อน

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความ

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กันยายน ๒๕๓๘. ๑๘ - ๑๙, ๖๔ - ๖๗.
- อมร จันทรสมบูรณ์. รวมบทความเกี่ยวกับโครงสร้างและกลไกทางกฎหมายของรัฐธรรมนูญในทัศนะของ ศ.ดร. อมร จันทรสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา. ๑๙ - ๒๑.
- อมร รักชาติยศ. “การยึดทรัพย์นักการเมืองที่ชนะการเมืองและรัฐศาสตร์” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ ๒๓ (มิถุนายน ๒๕๓๖).

วิทยานิพนธ์

อุดม รัฐอมฤต. “ปัญหาบางประการเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.

เอกสารอื่น ๆ

คำสั่งศาลฎีกาที่ ๙๑๓/๒๕๓๖ (ประชุมใหญ่).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. “รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๒๕.” ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐. ๑๙๓ – ๑๙๕.

_____ . “บันทึกสรุปผลการประชุมคณะทำงานและอนุกรรมการยกร่างฯ ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ.” ๒๗ เมษายน ๒๕๔๐.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล	นายนิพนธ์ ใจสำราญ
วัน เดือน ปีเกิด	๙ พฤษภาคม ๒๔๙๖
สถานที่เกิด	๓๒๕๓/๑ ถ.มูขมนตรี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๗
สถานที่ทำงาน	ศาลอุทธรณ์ภาค ๗ ถนนรัชดาภิเษก แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๒) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Cert. in Environmental Laws , Kyushu University , JAPAN Cert. in Labour Law , The University of Nottingham , UK. Cert. in Mediation Workshop for Judges , University of Hawai'i at Manoa , USA

	<p>ประกาศนียบัตรชั้นสูงหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง (ป.ป.ร.) รุ่นที่ ๑๐</p> <p>วุฒิปัตรหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ ๑๓</p> <p>ประกาศนียบัตรหลักสูตรนักบริหารการยุติธรรมทางปกครองระดับสูง (บ.ย.ป.) รุ่นที่ ๑</p> <p>ประกาศนียบัตรหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง สถาบันวิทยาการตลาดทุน (ว.ต.ท.) รุ่นที่ ๑๔</p>
<p>ประวัติรับราชการ</p>	<p>หัวหน้าฝ่ายกฎหมาย กองนิติการ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย</p> <p>ผู้พิพากษาศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน , ศาลจังหวัดชัยภูมิ</p> <p>ผู้พิพากษาศาลแขวงพระนครเหนือ</p> <p>ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดกระบี่ , ศาลจังหวัดเพชรบุรี</p> <p>ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา</p> <p>ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา</p> <p>รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา</p> <p>ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา</p> <p>ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๕</p> <p>ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค ๕ และศาลอุทธรณ์ภาค ๔</p> <p>ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลอุทธรณ์ภาค ๔</p> <p>รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๔</p> <p>ผู้พิพากษาศาลฎีกา</p> <p>อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญากรุงเทพใต้</p> <p>ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา</p>
<p>ประสบการณ์</p>	<p>ประธานอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาลชั้นอุทธรณ์</p> <p>อนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประจำชั้นศาลชั้นฎีกา</p> <p>กรรมการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา</p> <p>อาจารย์สอนและกรรมการสอบความรู้ชั้นเนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา</p> <p>วิทยากรในการศึกษาอบรมหลักสูตร “ผู้ช่วยผู้พิพากษา”</p> <p>วิทยากรพิเศษของสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช</p> <p>อนุกรรมการพิจารณาเอกสารวิชาการส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)”</p> <p>ประธานคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติราชการของศาลยุติธรรม และหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม และคัดเลือกศาลยุติธรรมดีเด่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔</p>